

Egenföretagande bland invandrare

I artikeln studeras egenföretagandet bland invandrare i Sverige. Ett antal hypoteser som kan förklara varför invandrare startar eget företag testas. Det framkommer stora skillnader mellan olika invandrargrupper i andelen företagare. Speciellt utomnordiska invandrare med lång vistelse-tid i Sverige har hög andel företagare jämfört med infödda. Det tycks också finnas ett positivt samband mellan egenföretagandet i invandrarnas hemländer och sannolikheten att vara egenföretagare i Sverige. I sist-nämnda fall finns dock reservationer för brister i data. Sambandet mellan arbetslöshet och benägenhet att starta företag är osäkert.

Under de senaste femtio åren har invandringen till Sverige ökat. År 1940 uppgick andelen utrikes födda till cirka en procent av totalbefolkningen. Idag uppgår motsvarande andel till cirka elva procent. Fram till mitten av 1970-talet utgjordes invandringen till största delen av arbetskraftsinvandring. Under denna period kom invandrarna nästan uteslutande från Europa och huvudsakligen från de nordiska länderna. Från mitten av 1970-talet har invandringen till Sverige alltmer kommit att utgöras av flyktinginvandring och anhöriginvandring.

En stor del av dessa invandrare har kommit från länder utanför Europa. Ländersammansättningen på utrikes födda boende i Sverige har därmed förändrats. År 1970 var 60 procent av de utrikes födda från något nordiskt land, 30 procent var födda i övriga Europa och 10 procent födda utanför Europa. I slutet av 1990-talet uppgår motsvarande andelar till 30, 35 och 35 procent.

Flera undersökningar har visat att arbetsmarknaden var god för de tidiga arbetskraftsinvandrarna. Tidvis var sysselsättningsgraden till och med högre än bland infödda (se Ekberg 1983; Ohlsson 1975 och Wadensjö 1972). Från slutet av 1970-talet har läget på arbetsmarknaden blivit allt sämre för invandrarna. Trots 1980-talets högkonjunktur fortsatte sysselsättningsgraden att falla bland invandrarna. Situationen har förvärrats under 1990-talets lågkonjunktur. Förutom låg sysselsättningsgrad så har invandrarna i stor utsträckning hamnat i yrken som ligger under deras formella utbildningsnivå (se

Jan Ekberg är professor i national-ekonomi. **Mats Hammarstedt** är fil lic och doktorand i national-ekonomi. Båda är verksamma vid Centrum för Arbetsmarknadspolitisk Forskning (CAFO) vid Växjö universitet.

Ekberg 1991). Förändringarna har medfört att invandrades inkomstposition har försämrats över tiden. Senare års studier visar på lägre genomsnittsinkomster och stor andel låginkomsttagare bland invandrare (se bl a Gustafsson m fl 1990 och Hammarstedt 1998).

Den individ som saknar eller har för låg arbetsinkomst blir beroende av alternativ försörjning. Olika studier har visat att invandrare i allt större utsträckning kommit att bli beroende av ersättningar från det svenska trygghetssystemet (se bl a Franzén 1997; Gustafsson m fl 1990 och Hammarstedt 1998). Ett alternativ till arbetslöshet och försörjning via det offentliga trygghetssystemet är att starta eget företag. Ofta knyts förhoppningar till att en ökning av antalet invandrare som startar eget företag kommer att leda till att arbetslösheten bland invandrarna minskar. I den aktuella studien studeras företagandet bland utrikes födda i Sverige. Dessutom testas några av de hypoteser om företagande bland invandrare som utvecklats i den internationella litteraturen på svenska data.

Tidigare forskning

I den ekonomiska och sociologiska litteraturen finns ett antal förklaringar till varför företag startas. En förklaring finns i den så kallade "disadvantage theory" presenterad av bl a Light (1972) och Moore (1983). Hypotesen är att de som av olika anledningar har svårt att lyckas på arbetsmarknaden istället väljer att starta eget företag. Man kan alltså se det som att företagandet i någon mån är framtvingat av bristen på alternativ. Faktorer som låga löner, språksvårigheter och eventuell diskriminering skulle sålunda öka sannolikheten att starta eget företag. Utifrån denna teori kan hög andel företagare bland utom-

europiska invandrare förväntas. Många studier visar att dessa invandrare har speciellt hög arbetslöshet.

Det finns dock också studier som pekar i en annan riktning. Borjas (1986) undersökte invandrare i USA och fann ett positivt samband mellan utbildningsnivån och sannolikheten att vara företagare. Detta tycks strida mot "disadvantage theory" då högre utbildning torde öka möjligheterna att få en anställning. Fairlie och Meyer (1996) fann att de invandrargrupper i USA som hade högst löner som anställda, störst finansiella tillgångar och högst kapitalinkomster också hade högre andel företagande än grupper med lägre löner som anställda etc. Även Fairlie och Meyers resultat strider således mot "disadvantage theory".

En annan hypotes är att företagande är vanligare bland invandrare vilka endast har för avsikt att stanna kort tid i ett land. Denna hypotes understöds av bl a Bonacich (1973) som menade att invandrare vilka endast hade för avsikt att stanna kort tid i ett land ville ackumulera kapital vilket kan göras genom att starta eget företag. Bonacichs hypotes har ifrågasatts av bl a Aldrich och Waldinger (1990) vilka hävdade att invandrare med avsikt att stanna endast kort tid i ett land istället kan förväntas välja en mindre riskfylld sysselsättning än företagande. Även Light (1979) ifrågasatte Bonacichs teori.

Ytterligare en hypotes är efterfrågehypotesen. Denna formulerades av Kinzer och Sagarin (1950) samt Light (1972) som menade att invandrare startar egna företag därför att de omger sig med andra invandrare vilka efterfrågar deras varor och tjänster. Det kan t ex röra sig om varor och tjänster som är specifika för invandrarernas hemländer och därför inte produceras av företagen i invandringslandet. Enligt denna förklaring skulle

invandring i sig leda till att egna företag startades, och andelen företagare bland invandrare kan förväntas vara hög i de områden där invandrarna är geografiskt koncentrerade. Av studier i USA kan nämnas att Borjas (1986) fann stöd för hypotesen medan detta inte var fallet i Yuengert (1995).

En fjärde hypotes, presenterad av bl a Light (1984) går ut på att benägenheten att starta företag hänger samman med erfarenheter och traditioner. Enligt hypotesen kan invandrare vilka har stor andel företagande i sina hemländer också förväntas ha en hög andel företagare i invandringslandet. Frazier (1957) menade t ex att den låga andelen företagare bland afrikaner i USA kunde förklaras med det traditionellt sett låga företagandet hos denna grupp. Borjas (1986) fann att graden av företagande varierade mellan invandrargrupper från olika länder i USA. För vissa invandrargrupper var andelen företagare över 15 procent. Flera invandrargrupper hade högre andel företagare än den infödda befolkningen. Yuengert (1995) fann att graden av företagande i hemlandet har en positivt statistiskt signifikant påverkan på sannolikheten att vara företagare i USA. Senare studier såsom Fairlie och Meyer (1996) har dock visat att företagandet i utvandringslandet ej har någon signifikant påverkan på företagande i det nya hemlandet. Andra studier har fokuserat på erfarenheten av att vara anställd i mindre företag. Bland annat menar Meyer (1990) att erfarenheten från att ha arbetat i mindre företag har stark effekt på sannolikheten att starta eget företag.

Den svenska forskningen kring invandrare och företagande är knapp och i huvudsak beskrivande. Wadensjö (1972) studerade andelen företagande bland olika invandrargrupper med hjälp av en intervjuundersökning. Han fann att invandrare var klart underrepresenterade bland egenföretagarna.

Detta förklarades delvis med de praktiska och formella problem en invandrare kan ha vid etablering av företag.

Ekberg (1997) fann att andelen företagare var högre i flertalet invandrargrupper än i den infödda befolkningen. Stora variationer fanns dock mellan olika invandrargrupper. Invandrare från de nordiska länderna uppvisar låg andel företagare, medan andelen företagare var hög bland invandrare från Västeuropa och övriga Europa. Ekbergs hypotes är att traditioner från hemlandet har betydelse. Även andra tvärsnittsstudier visar på låg andel företagare bland invandrare från Finland (vilken är den dominerande nordiska invandrargruppen) och hög andel företagare bland invandrare från Europa utom Norden (se Scott 1999).

Data

Syftet med denna artikel är att testa några av de hypoteser som formulerats ovan. Det datamaterial som används i studien är hämtat ur den sociala databasen, Epidemiologiskt Centrum, Socialstyrelsen. Databasen innehåller uppgifter för totalbefolkningen. Uppgifterna grundar sig på Folk- och Bostadsräkningarna 1985 och 1990, inkomst- och förmögenhetsregistret 1985–92 samt dödsorsaksregistret 1985–90.

Från databasen har Socialstyrelsen gjort ett urval av var tionde individ född mellan åren 1921 och 1974. Urvalet uppgår till 599 890 individer. Vår studie grundar sig på året 1990 och i undersökningen ingår alla utrikes födda i åldern 16–64 år för vilka den socioekonomiska koden är känd. Det totala antalet uppgår till 39 344 utrikesfödda. Som kontrollgrupp används ett obundet slumpmässigt urval av infödda svenskar. Detta antal uppgår till 14 105 individer. I studien ingår alltså totalt 53 449 individer.

Nämnda grupper består således av individer för vilka den socioekonomiska koden är känd. I folk och bostadsräkningarna saknas uppgift om socioekonomisk kod för ett antal individer. Detta blir då också fallet i Socialstyrelsens databas. Speciellt bland invandrare brukar antalet med uppgift saknas vara relativt stort. Orsakerna kan vara flera men delvis torde det vara frågan om individer som har återvänt till sitt hemland och som ännu inte avregistrerats i den svenska folkbokföringen. Undersökningar visar att det finns ett inte oväsentligt antal invandrare som ej längre är bosatta i Sverige men som står kvar i den svenska folkbokföringen (se exempelvis Ekberg 1995 och Nilsson 1994). Det totala antalet utrikes födda i åldern 16–64 år som ingår i Socialstyrelsens databas år 1990 och för vilka socioekonomisk kod saknas uppgår till 14 182 individer. Motsvarande antal infödda svenskar är 2 860 som ursprungligen fanns i urvalet till kontrollgruppen. De båda sistnämnda grupperna ingår således inte i undersökningen.

Beskrivande uppgifter om andelen egenföretagare hos olika invandrargrupper och den infödda svenskbefolkningen 1990 finns i *tabell 1*. Andelen egenföretagare definieras som antalet egenföretagare i relation till totala antalet individer i åldern 16–64 år. Det framgår att andelen egenföretagare hos den infödda svenskbefolkningen uppgår till sex procent. Högre andel egenföretagande uppvisar invandrare från Västeuropa (knappt sju procent) och Sydeuropa (knappt nio procent). Invandrare från Östeuropa och Asien uppvisar en andel egenföretagare som ligger strax under den infödda svenskbefolkningens. För invandrare från Norden uppgår andelen egenföretagande till fyra procent. Det framgår också att invandrare som anlänt sent (efter 1985) har låg andel företagare.

I databasen finns inga uppgifter om i vad mån invandrarna kommer från företagarmiljöer i deras hemland. Istället bildas en grovhuggen bakgrundsvariabel. Som mått¹

Tabell 1. Egenföretagande bland utrikes födda och infödda svenskar, andel i procent av samtliga (16–64 år) 1990. (Totalt antal individer 53 449.)

	(antal)	(%)
<i>Utvandringsregion</i>		
Norden	(18 774)	4,0
Västeuropa ^a	(4 221)	6,9
Östeuropa	(4 333)	5,3
Sydeuropa	(4 858)	8,7
Latinamerika	(1 998)	1,6
Afrika	(1 155)	3,4
Asien	(4 005)	5,4
<i>Infödda svenskar</i>	(14 105)	6,0
<i>Invandrarkohort</i>		
<i>(samtliga regioner)</i>		
Invandrat –1967	(14 499)	6,0
Invandrat 1968–75	(9 033)	5,2
Invandrat 1976–80	(5 311)	6,1
Invandrat 1981–85	(4 075)	5,6
Invandrat 1986–90	(6 426)	1,4

a) Inkluderar även invandrare från USA, Kanada och Oceanien.

1. Framräknat med hjälp av ILO statistik, se *Yearbook of Labour Statistics* olika årgångar. Invandrarna delas upp efter födelseland så långt som det är möjligt. I det aktuella datamaterialet är det dock inte möjligt att bryta ned samtliga invandrare på ländernivå, utan enbart efter vilken kontinent de kommer ifrån. Detta leder naturligtvis till problem när vi skall studera företagandet i deras hemländer. Den grova indelningen gör t ex att vi valt att koda samtliga invandrare från Latinamerika efter den andel företagande som gäller för Chile, då detta är det land i Latinamerika från vilket flest invandrare kommer. På samma sätt har alla västeuropeiska invandrare kodats efter andelen företagande i Tyskland. Invandrare från Tyskland är den dominerande gruppen bland invandrare från Västeuropa.

på företagande i hemlandet används andelen företagare i relation till totala arbetskraften i hemlandet. Andelen ställs sedan i relation till andelen företagare av arbetskraften bland infödda i Sverige. Infödda svenskar får då värdet ett på denna variabel. Sålunda får invandrare som kommer från länder med högre andel företagande än Sverige ett värde större än ett och invandrare som kommer från länder med lägre andel företagande än Sverige ett värde mindre än ett. Metoden är densamma som i Yuengert (1995).

Tyvär saknas i Socialstyrelsens data uppgifter om arbetslöshet. Det finns inte heller i AKU löpande uppgifter för utrikes födda (endast för utländska medborgare). Däremot gjordes av AKU 1992 en specialbearbetning för utrikes födda (se Ekberg 1994a). Från bearbetningen presenteras i *tabell 2* arbetslöshetsdata för olika grupper utrikes födda. Räknat efter invandringsperiod sammanfaller grupperna delvis med den indelning som finns i Socialstyrelsens data. Det framgår att det relativa arbetslöshetsstalet för den infödda svenskbefolkningen uppgår till 4,7 procent. För flertalet invandrargrupper är arbetslösheten högre än för infödda. Speciellt gäller detta för sent anlända invandrare. Det finns dock undantag. Personer som invandrat från Västeuropa före 1984 har lägre arbetslöshet än den infödda befolkningen.

Nivåerna på arbetslöshet kan antas vara lägre 1990 än 1992. År 1990 hade vi högkonjunktur. Däremot var sannolikt rangordningen i arbetslöshet mellan de olika grupperna i huvudsak densamma 1992 som 1990. För vår analys är det rangordningen som är det intressanta. Analysen av eventuellt samband mellan arbetslöshet och företagande blir enbart tentativ och görs genom att jämföra skattningsresultatet för de olika

grupperna i *tabell 3* med uppgifterna om arbetslöshet i *tabell 2*.

Sambandet mellan egenföretagande i en invandrargrupp och koncentrationen av denna grupp i närregionen har också undersökts. Som nämnts ovan är en hypotes att hög andel invandrare från samma land skapar en speciell marknadsefterfrågan. Kommuner med hög andel invandrare från samma land har speciellt studerats. Vi har valt att inkludera kommuner i storstads-

Tabell 2. Relativa arbetslöshetsstal 1992 för infödda svenskar och olika invandrargrupper efter invandringsperiod. Källa: AKU (1992).

	Relativt arbetslöshetsstal (procent) ^a
<i>Infödda svenskar</i>	4,7
<i>Födda i Norden</i>	
Invandrat: -1979	6,3
1980-83	10,2
1984-92	9,2
<i>Födda i Västeuropa</i>	
Invandrat: -1979	3,8
1980-83	2,3
1984-92	10,2
<i>Födda i Östeuropa</i>	
Invandrat: -1979	6,7
1980-83	8,6
1984-92	13,8
<i>Födda i Sydeuropa</i>	
Invandrat: -1979	7,5
1980-83	4,0
1984-92	13,3
<i>Födda i övriga länder</i>	
Invandrat: -1979	7,2
1980-83	11,2
1984-92	26,0

a) Siffrorna i tabellen är ålderstandardiserade. Vid ålderstandardiseringen har invandrarna antagits ha samma ålderssammansättning som totalbefolkningen. Följande åldersklasser har använts vid standardiseringen: 16-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64.

regionerna med hög andel invandrare från samma land då det är i dessa regioner flertalet invandrare lever. Dessutom ingår ytterligare tre kommuner med hög andel invandrare från samma land.²

Metod

För att analysera hur egenföretagandet varierar mellan olika grupper har vi använt oss av en sk probitmodell. Probitmodellen utgår från att den beroende variabeln antar värdet 1 eller 0. I denna undersökning får egenföretagare värdet 1 och ej egenföretagare värdet 0. Vi konstanthåller för bakgrundsvariabler som ålder, kön, civilstånd, utbildning och bostadsort (tätort-ej tätort). Med avseende på dessa variabler har vi således standardiserat mellan invandrare och infödda. Dessutom undersöks hur andelen företagare bland invandrare påverkas av andelen företagare i invandrarernas ursprungsländer, samt huruvida andelen företagare är högre bland invandrare vilka bor i kommuner med stor andel invandrare från samma ursprungsland.³

Ett problem vid skattningarna är att variabeln ”andel företagare i ursprungslandet” är behäftad med brister. En brist – som framgår av fotnot 1 – är att vi av data-skäl låtit andelen företagare i Tyskland och Chile vara mätare på andelen företagare i Västeuropa respektive Latinamerika. Detta kan ändå motiveras med att flertalet av invandrarna från Västeuropa och Latinamerika har kommit från Tyskland respektive Chile. En annan brist är att kriterierna för att klassificeras som företagare troligen varierar en hel del mellan olika länder (olikheter i klassificering förekommer även inom Sverige mellan olika SCB-register). Olika kriterier kan påverka nivån på andel företagare. Osäkerheterna motiverar att vi också

gör en känslighetsberäkning (se not till tabell 3).

Hypoteser

Med ledning av de hypoteser som presenterats ovan så prövas följande samband:

I: Det finns ett positivt samband mellan andelen företagare i hemlandet och andelen företagare i motsvarande invandrar-grupp i Sverige. Hypotesen är att tradition från hemlandet påverkar benägenheten att starta eget företag. Hög andel företagare i hemlandet kan förväntas bidra till hög andel företagare bland invandrare från detta land.

II: Det finns ett positivt samband mellan vistelsetid i Sverige och sannolikheten att vara företagare. Hypotesen är att invandrare först måste förvärva sverigespecifika kunskaper innan man kan starta företag. Sent anlända invandrare skulle således ha låg andel företagare.

III: Det finns ett positivt samband mellan arbetslöshet och benägenheten att starta företag. Hypotesen är att arbetslöshet ökar benägenheten att erhalla försörjning genom att starta eget företag.

IV: Det finns ett positivt samband mellan en invandrargrupps andel i befolkningen och andelen företagare i invandrargruppen. Hypotesen är att hög andel invandrare av

2. Dessa kommuner sammanfaller till stor del med de invandrantätaste kommunerna i Sverige. När vi istället inkluderade de tio invandrantätaste kommunerna, oberoende av invandrarernas ursprungsland, erhöles i allt väsentligt samma resultat. (Den totala omfattningen av kommuner och invandrargrupper redovisas i not c, tabell 3.)

3. För en närmare beskrivning av probitmodellen, se Greene (1997).

samma ursprung i en kommun kan förväntas ge ett marknadsunderlag med åtföljande hög andel företagare i invandrargruppen.

Resultat

I *tabell 3* presenteras resultaten av skattningarna. Tabellen visar den sk marginal-effekten. Hur uppgifterna från tabellen

tolkas framgår av följande. Exempelvis innebär värdet 3,5 för gruppen Östeuropa 1976–80 att sannolikheten att vara företagare är 3,5 procentenheter högre för individer som invandrat från Östeuropa mellan 1976 och 1980 än för infödda svenskar. På motsvarande sätt tolkas värdet -4,8 för gruppen Norden 1986–90 att sannolikheten att vara företagare är knappt 5 procentenheter lägre för invandrare som kommit från de nord-

Tabell 3. Skillnad i andelen företagare gentemot infödda.^a (Totalt antalet individer 53 449.)

Ursprungsregion	Invandningsperiod	Skillnad (%)	(Standardfel)
Norden	-1975	-2,7*	(0,45)
Norden	1976–80	-3,3*	(0,78)
Norden	1981–85	-0,9	(1,25)
Norden	1986–90	-4,8*	(0,81)
Västeuropa ^b	-1975	1,3	(0,71)
Västeuropa ^b	1976–80	5,3*	(2,19)
Västeuropa ^b	1981–85	1,9	(2,10)
Västeuropa ^b	1986–90	-3,7*	(1,52)
Östeuropa	-1975	1,5	(1,00)
Östeuropa	1976–80	3,5	(1,90)
Östeuropa	1981–85	6,1*	(1,87)
Östeuropa	1986–90	-6,8*	(0,98)
Sydeuropa	-1975	2,2	(1,18)
Sydeuropa	1976–80	10,9*	(2,25)
Sydeuropa	1981–85	6,3*	(2,31)
Sydeuropa	1986–90	-4,2*	(1,38)
Övriga	-1975	1,1	(0,96)
Övriga	1976–80	0,5	(0,90)
Övriga	1981–85	-0,4	(0,81)
Övriga	1986–90	-3,8*	(0,39)
Kommun ^c		-0,8*	(0,33)
Företagande i ursprungsland ^d		0,4	(0,24)

*Statistiskt signifikant på 5 procent nivå.

a) Som nämnts ovan finns brister i variabeln "andelen företagare i ursprungslandet". För att undersöka om detta kunde snedvrída övriga skattningar så gjorde vi ytterligare en regression där denna variabel utelöts. Detta fick dock ingen väsentlig betydelse för resultaten och för signifikanser. Tecknen i tabellen blev fortfarande desamma men skillnaderna i procentenheter gentemot infödda hamnade på något lägre absoluta nivåer.

b) Inkluderar även invandrare från USA, Canada och Oceanien.

c) Detta gäller följande kommuner och invandrargrupper: Haparanda – Finland; Övertorneå – Finland; Södertälje – Finland och Turkiet; Surahammar – Finland; Huddinge – Finland; Upplands-Väsby – Finland; Göteborg – Jugoslavien och Finland; Malmö – Jugoslavien och Danmark.

d) Andelen företagande i relation till den totala arbetskraften i ursprungslandet i förhållande till andelen företagande i relation till den totala arbetskraften i Sverige.

iska länderna mellan 1986 och 1990 än för infödda svenskar.

Resultaten kan sammanfattas på följande sätt:

a) Det finns ett svagt positivt samband mellan sannolikheten att vara företagare och andelen företagare i hemlandet. Sambandet är dock endast signifikant på 10-procent nivån. Hypotes I får ett visst stöd samtidigt som reservation måste göras för eventuella brister i data.

b) I flertalet fall har invandrare med kort vistelsetid i Sverige signifikant lägre sannolikhet att vara företagare trots att arbetslösheten är högst bland dessa. Däremot har flertalet invandrargrupper (utom de från Norden) som anlänt före 1980 högre andel företagare än infödda. Resultaten tycks ge stöd för att förvärv av sverigespecifika kunskaper är viktiga för att starta företag, dvs det finns stöd för hypotes II.

c) Frågan om det finns samband mellan arbetslöshetsnivå och andelen företagare studeras med hjälp av *tabell 2* och *3*. Låt oss betrakta de som invandrat fram till och med 1980. Dessa kan antas ha varit så länge i Sverige att de har förvärvat tillräckliga sverigespecifika kunskaper för att kunna starta företag. Resultaten för grupperna födda i Östeuropa, födda i Sydeuropa och födda i övriga länder tycks ge stöd för ett positivt samband mellan arbetslöshet och andel företagare. Arbetslösheten är högre än bland infödda samtidigt som andelen företagare också är högre än bland infödda. För grupperna födda i övriga Norden och födda i Västeuropa är dock mönstret det motsatta. I den förstnämnda gruppen är andelen företagare låg trots högre arbetslöshet än bland infödda och i den sistnämnda gruppen är andelen hög trots lägre arbetslöshet än bland infödda. Det finns således inget entydigt mönster. Hypotes III får inget klart stöd.

d) Sambandet mellan en invandrargrups andel av befolkningen i en kommun och sannolikheten att vara företagare är signifikant negativt. Hypotes IV får således inget stöd.

Sammanfattning och slutsatser

I den vetenskapliga litteraturen har det framförts olika hypoteser om varför invandrare kan förväntas bli företagare i annan utsträckning än infödda. Exempel på sådana hypoteser är att invandrare skulle ha en annan tradition från sina hemländer att starta företag; att invandrare först måste förvärva kunskaper som är specifika för invandringslandet innan man kan starta företag, dvs med längre vistelsetid i landet ökar andelen företagare; att hög invandratäthet i en region skapar efterfrågan på produkter som i huvudsak endast invandrarföretag kan tillhandahålla; samt, att högre arbetslöshet bland invandrare stimulerar företagande bland dessa.

Den empiriska studie som här redovisats för Sverige ger stöd för några av dessa hypoteser. Vi har funnit att invandrare med kort vistelsetid i Sverige har låg andel företagare vilket ger stöd för hypotesen att man först måste förvärva sverigespecifika kunskaper innan man kan starta företag. Vi har också funnit ett positivt samband mellan andelen företagare i en invandrargrupp och andelen företagare i hemlandet. Sambandet är dock endast måttligt och signifikans föreligger endast på 10-procents nivån. Ett visst stöd skulle således finnas för att tradition från hemlandet har betydelse. Här måste dock reservationer göras med anledning av de tidigare nämnda bristerna hos variabeln "andel företagare i hemlandet". Däremot har vi inte funnit stöd för att hög andel invandrare i en region skulle uppvisa

ett positivt samband med andel företagare i invandrargruppen. Även här är det dock möjligt att data inte är tillräckligt goda. Det är möjligt att ett positivt samband finns på en mer finindeldad regionnivå. Slutligen tycks sambandet mellan en invandrargrups arbetslöshet och andelen företagare i gruppen vara osäkert.

Vår studie är en tvärsnittsstudie grundad på ett observationstillfälle (1990). Det är naturligtvis en nackdel om tolkningar delvis sker i en tidsdimension. Detta är framför allt fallet när vi talar om vistelsetidens betydelse. Även när det gäller sambandet mellan arbetslöshet och andelen företagare så ligger det nära tillhands att se sambandet längs en tidsaxel, dvs variationer i arbetslöshet hos en invandrargrupp skulle ge variationer i benägenheten att starta företag. Tolkningar längs en tidsdimension är problematiska om olika invandrarkohorter skulle vara olika selekterade med avseende på benägenheten att starta företag. Istället behövs longitudinella data, dvs att samma individer följs över tiden.

Det finns longitudinella studier över invandrades arbetsmarknadskarriär som också innehåller information om deras företagsbildning. Ekberg (1994b och 1996) följde invandrare som anlände till Sverige före 1970. Dessa följdes under en tjugoförårsperiod från FoB 1970 över FoB 1975, 1980 och 1985 fram t o m FoB 1990. Varje invandrargrupp jämförs med en svensk kontrollgrupp. Resultaten visar överensstämmelse med tvärsnittsobservationen i denna artikel. Av dessa tidigt anlända invandrargrupper visar flertalet högre andel företagare än respektive svenska jämförelsegrupp. Undantaget är invandrare från Finland (som dominerat den nordiska invandringen). Det finns inte heller något tydligt samband med arbetslöshet. Även i det longitudinella mate-

rialet framträder härvid samma mönster som i Socialstyrelsens data från 1990. Den finska gruppen visar genomgående för hela observationsperioden lägre andel företagare än infödda trots att arbetslöshetsgraden varierat relativt infödda. Enligt Wadensjö (1972) var den åldersstandardiserade arbetslöshetsgraden hösten 1969 densamma för invandrare från Finland som för infödda (1,6 procent i båda fallen) medan i slutet av observationsperioden så var arbetslösheten högre i denna tidiga finska invandrargrupp än bland infödda. Även för invandrare från Västeuropa är tendensen densamma både i tvärsnittsstudien från 1990 och i den longitudinella undersökningen för perioden 1970-90. Bland dessa invandrare är andelen företagare högre än i den svenska jämförelsegruppen trots att arbetslösheten varit på samma nivå eller t o m lägre än bland infödda.⁴ Orsakerna bakom en observerad hög eller låg andel företagare i en invandrargrupp är uppenbarligen komplexa.

Inom den ekonomiska invandrarforskningen i Sverige så har företagande bland invandrare ännu så länge studerats väldigt

4. Specialbearbetningar av AKU 1987 och AKU 1992 för födda i Finland och som anlände före 1970 visade att arbetslösheten (åldersstandardiserad) var 2,1 procent och 6,4 procent respektive år. För infödda var arbetslösheten 1,7 procent respektive 4,7 procent. Delar av bearbetningarna finns presenterade i Ekberg (1991 och 1994a). Wadensjö (1972) visade att den åldersstandardiserade arbetslösheten 1969 var 1,6 procent för invandrare från Tyskland (som nämnts är dessa den största gruppen bland invandrare från Västeuropa), dvs densamma som för infödda. I AKU bearbetningen från 1992 finns uppgifter om invandrare från Västeuropa som anlände före 1970. Trots lågkonjunktur var den åldersstandardiserade arbetslösheten så pass låg som 1,9 procent, dvs väsentligt lägre än för infödda.

lite. Även om huvudsyftet med denna artikel är att på svenska data studera några av de hypoteser som förekommit i den internationella litteraturen så visar artikeln också på de brister som finns i data som kan förekomma i denna typ av undersökning. Inför framtida studier vill vi peka på att det är angeläget att medvetandegraden höjs och kunskapsläget förbättras i några viktiga avseenden. För det första behöver vi sannolikt skaffa oss bättre kunskaper om kriterierna för klassificering av företagare i olika länder. För det andra behöver säkerheten i det svenska befolkningsregistret förbättras (troligen också andra länders befolkningsregister) om registerdata skall användas. Att det för så många invandrare saknas uppgifter i folk och bostadsräkningarna och även i andra register torde åtminstone delvis förklaras av att det i det svenska befolkningsregistret med största sannolikhet finns upptagna ett ej oväsentligt antal invandrare som inte längre finns i landet. I många SCB publikationer om invandras arbetsmarknad "följer även dessa invandrare med" vilket ger felaktigheter. Den exakta storleksordningen på dessa fel känner vi dock inte. Även bland de invandrare som är boende i landet är troligen kvaliteten i insamlade uppgifter många gånger sämre än för infödda. Utvärderingar tyder exempelvis på att detta är fallet för utbildningsdata. För det tredje så bör i fortsättningen longitudinella data användas för att underlätta tolkning av variationer över tiden.

Referenser

- Aldrich H E & Waldinger R (1990) "Ethnicity and Entrepreneurship" *Annual review of Sociology*, 16, s 111–135.
- Bonacich E (1973) "A Theory of Middleman Minorities" *American Sociological Review*, 38, s 583–594.
- Borjas G J (1986) "The Self-Employment Experience of Immigrants" *Journal of Human Resources*, 21, s 487–506.
- Ekberg J (1983) *Inkomsteffekter av invandring*. Doktorsavhandling. Lund Economic Studies nr 27. Lunds universitet.
- Ekberg J (1991) "Vad hände sedan? En studie av utrikes födda på arbetsmarknaden" *ACTA Wexionensia. Ser. 2. Economics and Politics* 3, Växjö.
- Ekberg J (1994a) "Sysselsättning och arbetsmarknadskarriär bland invandrare" Underlagsrapport till invandrapolitiska kommitén. Växjö.
- Ekberg J (1994b) "Economic Progress of Immigrants in Sweden from 1970 to 1990: A Longitudinal Study" *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 3, s 148–157.
- Ekberg J (1995) "Höj kvaliteten på befolkningsstatistiken" *Ekonomisk Debatt*, 23, s 329–337.
- Ekberg J (1996) "Labour Market Career among Young Finnish Immigrants in Sweden" *International Migration Quarterly Review*, 34, s 371–384.
- Ekberg J (1997) "Svårt för nya svenskar att få jobb" I: Ebbesson (red) *Mångfald och ursprung*. Statens invandrarverk. Norrköping.
- Fairlie R W & Meyer B D (1996) "Ethnic and Racial Self-Employment Differences and Possible Explanations" *Journal of Human Resources*, 31, s 757–793.
- Franzén E (1997) "Invandrare och socialbidrag" *Socialvetenskaplig tidskrift*, 4, s 279–304.
- Frazier E F (1957) *The Negro in the United States*. Macmillan, New York.
- Greene W H (1997) *Econometric Analysis*. Prentice-Hall International, New Jersey.
- Gustafsson B, Zamanian M & Aguilar R (1990) *Invandring och Försörjning*. Daidalos, Göteborg.
- Hammarstedt M (1998) *Studier kring invandras arbetsinkomster och inkomsttrygghet*. Lic avhandling, Nationalekonomiska institutionen, Lund.
- Kinzer R H & Sagarin E (1950) *The Negro in American Business; The Conflict between Separatism and Integration*. Greenberg, New York.
- Light I (1972) *Ethnic Enterprise in America*. University of California Press, Berkeley.
- Light I (1979) "Disadvantaged Minorities in Self-Employment" *International Journal of Comparative Sociology*, 20 (1–2), s 31–45.
- Light I (1984) "Immigrant and Ethnic Enterprise in North America" *Ethnic and Racial Studies*, 7 (2), s 195–216.

- Meyer B D (1990) "Why are there so Few Black Entrepreneurs?" Working paper, National Bureau of Economic Research.
- Moore R L (1983) "Employer Discrimination: Evidence from Self-Employed Workers" *The Review of Economics and Statistics*, 65 (3), s 496–501.
- Nilsson Å (1994) "Brister i folkbokföringen" PM 1994–21. SCB, Örebro.
- Ohlsson R (1975) *Invandrare på arbetsmarknaden*. Doktorsavhandling. Ekonomisk-historiska föreningen, Vol XVI, Lunds universitet.
- Scott K (1999) *The Immigrant Experience*. Doktorsavhandling. Lund Studies in Economic History nr 9. Lunds universitet.
- Wadensjö E (1972) *Immigration och samhälls-ekonomi*. Doktorsavhandling. Lund Economic Studies nr 8. Lunds universitet.
- Yuengert A M (1995) "Testing Hypothesis of Immigrant Self-Employment" *Journal of Human Resources*, 30 , s 194–204.